

En nom de l'antiterrorisme

La recerca de més seguretat, després de les massacres de l'11 de setembre als EUA, ha comportat, sovint, una retallada de drets fonamentals. Però a l'estat espanyol, la lluita contra els grups armats, ja fa temps que generà la Llei Antiterrorista, una norma qüestionada per associacions internacionals per la vulneració de drets humans i per aixoplugar la tortura.

Aquesta Llei s'ha discutit la polèmica internacional sobre el tractament que les tropes dels Estats Units han proporcionat als presos acusats de pertànyer a Al-Qaida a la base militar de Guantánamo. "Ningú no serà sotmès a tortures ni a penes o tractaments cruels, inhumans o degradants". Aquesta norma correspon a l'article 5 de la Declaració Universal dels Drets Humans, adoptada i proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides.

Però, en el camí de la lluita contra grups armats i moviments polítics alternatius, molts estats occidentals i democràtics han generat legislacions especials que en força aspectes vulnereu punts d'aquesta Declaració.

Un bon exemple és el cas d'Espanya. L'any 1988, es reformava la legislació antiterrorista i quedava tal com avui la coneixem. La Plataforma de suport als detinguts/des i presos/es dels moviments socials de Terrassa ha elaborat l'informe "Legislació antiterrorista i tortures", en el qual es fa un recull dels principals aspectes de la Llei Antiterrorista espanyola que vulnereu drets fonamentals de les persones.

En primer lloc, ja en el registre domiciliari, la policia no està obligada a presentar ordre judicial, només l'ha de comunicar al jutge en un termini de 24 hores. Però el punt on més vulnerables resulten els drets individuals és el de la detenció. Si el jutge autoritza l'aplicació de la Llei Antiterrorista, la persona és incomunicada durant tres dies prorrogables a cinc. Amb l'aplicació d'aquesta legislació queden anul·lats drets com el de fer una trucada telefònica per informar sobre el lloc on la persona és detinguda. Així es queda, per uns dies, desaparegut. A més,

en el moment de la declaració, el detingut només pot ser assistit per un lletrat d'ofici, se suprimeix, doncs, el dret a triar un advocat de confiança i el dret a entrevista reservada amb l'advocat. La declaració davant del jutge es fa a l'Audiència Nacional. I és durant els dies d'incomunicació, just abans de la declaració als tribunals especials, que el detingut pot ser objecte de maltractaments, pràcticament amb impunitat.

El document d'aquest col·lectiu de Terrassa destaca que diversos organismes i associacions internacionals han denunciat, en reiterades ocasions, aquesta situació. Així, per exemple, els informes anuals de l'Associació Contra la Tortura (ACT) fan referència habitualment a les denúncies de l'ús d'aquestes pràctiques a l'estat espanyol. I organitzacions com Amnistia Internacional, el Comitè Contra la Tortura de l'ONU, Human Right i el Comitè per a la Prevenció de la Tortura del Consell d'Europa han reconegut els informes de l'ACT.

Però a banda d'organitzacions internacionals, la Llei Antiterrorista és també contestada per sectors de la mateixa judicatura. El president de l'associació Jutges per a la Democràcia a Catalunya, Santiago Vidal, es mostra partidari de la desaparició de la Llei Antiterrorista, així com de l'Audiència Nacional. Considera que és una legislació que ha de desaparèixer, perquè conculca drets fonamentals, ja que un detingut, sigui pel que sigui, ha de tenir els mateixos drets que qualsevol altra persona. Una crítica que coincideix amb les observacions d'organismes internacionals de defensa dels drets humans. Vidal considera, de la mateixa manera, que tampoc té sentit l'Audiència Nacional, un tribunal hereu de Tribunal de Orden Público, del franquis-

me, que es va crear en un moment d'exccepcionalitat. Una exccepcionalitat que si es perpetua, a parer d'aquest jutge, acaba anant contra la normalització democràtica.

A més a més, considera que una llei antiterrorista especial és contraproductent, perquè són més que qüestionables els seus resultats i acaba reactivant discursos dels grups que envolten tot el món vinculat o proper a aquest tipus de delictes. Sobre l'ús de la tortura pels cossos i forces de seguretat de l'estat, el president de Jutges per la Democràcia a Catalunya considera que "desgraciadament existeixen" tot i que creu que són casos aïllats, "però això no significa que no siguin igualment menyspreables", diu. Vidal considera que alguns funcionaris "no han assumit encara el valor democràtic que un pres és una persona". De tota manera, també destaca que cada any hi ha sentències en contra d'agents per maltractaments o tortures. Per combatre aquestes situacions, reconeix que l'únic procediment són les revisions dels metges forenses. En aquest sentit, explica que la preparació d'aquests metges és prou bona com per detectar els maltrac-

Trasllat a Madrid d'un detingut a Barcelona acusat de col·laborar amb ETA.

taments físics, encara que els psicològics són pràcticament impossibles de descobrir.

Per Amnistia Internacional, les garanties jurídiques introduïdes en la Llei d'Enjudiciament Criminal –com la del control judicial permanent o els reconei-

Els informes anuals de l'Associació Contra la Tortura fan referència habitualment a les denúncies d'aquesta pràctica a l'estat espanyol

xements mèdics periòdics– no són suficients, o no s'apliquen amb prou eficàcia, per evitar els maltractaments físics i mentals contra els detinguts.

Declaracions a cops. L'estiu passat, Laura Riera era detinguda, acusada de col·laborar amb ETA. La policia l'acusa

Els rastres difícils de la tortura

Amnistia Internacional (AI) va presentar, l'abril de 1999, un escrit al Ministeri de l'Interior espanyol per reiterar-li "les preocupacions per les denúncies de tortures i maltractaments durant els períodes d'incomunicació de les detencions sota el règim de la Llei Antiterrorista. La carta feia referència a denúncies concretes de persones acusades de delictes de terrorisme, reclosos en períodes d'incomunicació d'entre tres i cinc dies, com preveu la llei espanyola. En aquestes denúncies s'esmentava la pràctica reiterada de la tortura coneguda com "la bossa". Consisteix a cobrir el cap de la víctima amb una bossa de plàstic per provocar-li l'asfíxia. També s'esmentaven, en les denúncies, puntades de peu i cops al cap o als testicles. Els informes d'AI també recullen que "un detingut afirmava que l'havien copejat brutalment després d'haver-lo embolcallat en una manta." El document d'aquesta organització internacional també recull la denúncia d'un detingut acusat de ser membre d'ETA que afirma que "li havien aplicat elèctrodes al penis, l'abdomen i el pit". En algunes ocasions també s'han denunciat altres tipus de tortura, com "abusos sexuals, o la introducció a la víctima d'una pistola, un pal o els dits a l'anus o la vagina, i l'assetjament sexual". També es fa referència a la pràctica de "la banyera" –amb la qual se submergeix el cap de la víctima en aigua–, amenaces

d'execució, de violacions, aplicacions de descàrregues elèctriques, avortament o lesions a amics i parents. Algunes d'aquestes denúncies van ser acompanyades d'informes mèdics, especialment les que estan relacionades amb pallisses que havien deixat senyals, però en molts casos és molt difícil poder detectar els maltractaments més sofisticats.

El Comitè Europeu per a la prevenció de la tortura, tal com recull l'informe d'AI del juny del 1999, afirma que "pel que fa a la informació i conclusions mèdiques, cal dir que, per a molts dels tipus de maltractaments que es denuncien, resulta molt difícil obtenir proves mèdiques. Per exemple, demostrar el recurs a l'asfíxia a través de la col·locació d'una bossa de plàstic al cap requeriria que es practiqués una gasometria arterial immediatament després dels fets, cosa que és totalment impossible.

De la mateixa manera, l'aplicació de descàrregues elèctriques no deixa senyal si es fan amb prou perícia. Com tampoc el fet d'obligar a algú a romandre dret durant períodes perllongats o obligar-lo a fer exercicis físics no deixa rastres clarament identificables. Fins i tot els cops al cos poden deixar únicament marques lleus, difícils d'observar, que desapareixen amb facilitat, especialment si s'infligeixen amb la mà oberta". E. R.

Baltasar Garzón, un dels jutges de l'Audiència Nacional que més s'ha destacat en l'anomenada lluita antiterrorista. Al costat, imatge contra la tortura elaborada per Amnistia Internacional, una de les organitzacions que ha denunciat aquestes pràctiques a l'estat espanyol.

**Sebastià
Salellas:
“En el terreny de
l'antiterrorisme
no existeix
la presumpció
d'innocència,
hi ha la
presumpció
de la culpabilitat”**

d'haver facilitat matrícules de possibles víctimes. Riera havia treballat en un departament de l'Ajuntament de Terrassa, des d'on la policia afirma que havia aconseguit les informacions. Tant la defensa com el consistori consideren que és una acusació sense fonament. En primer lloc, perquè la informació a la qual podia accedir Riera, des del seu ordinador era pública i es podia aconseguir per altres bandes. I la defensa afirma que és absurd creure que ningú seleccio-

ni les víctimes pel número de matrícula.

L'advocat de Laura Riera, Sebastià Salellas, ha presentat denúncia per maltractament als jutjats de Madrid. Durant cinc dies va estar incomunicada a les dependències de la Guàrdia Civil, a Madrid. I va ser allà on es pogueren produir els fets. “Davant del llit em pegaven molt fort als laterals, al davant i al darrere. Jo em retorçava al matalàs, però si no em posava dreta de seguida em pegaven més fort. Em van frotre la bossa i em pegaven. [...] O deia el que volien, o continuaven pegant-me. [...] Van sortir deixant la porta oberta i em van deixar vestir mentre sentia les tortures de la resta. Em van dir que fes memòria. Vaig dir que sí, que havia passat llistes al Zigor [Larredonda, és un altre dels detinguts], com ells deien, i em preguntaven quantes llistes. Com que ja no sabia què dir, em van dir que el Fernando [Sánchez Burria, també detingut] havia dit que n'eren cinc. Vaig dir que no i em van frotre amb una barra de ferro embolicada amb diaris. Vaig dir que sí, cinc llistes.” Aquest relat de Laura Riera està inclòs en l'informe redactat per la Plataforma de suport als detinguts/des i presos/es dels moviments socials de la ciutat de Terrassa.

La defensa havia presentat, després de la detenció, mitjançant un procediment d'*habeas corpus*, informació sobre uns

problemes de tipus neurològic de Riera. Però aquesta documentació, en poder de l'Audiència Nacional, no apareixia en els informes del metge forense. En la primera visita permesa als pares, a sota de les dependències policials, Riera els ensenyà blaus a cames i esquena, i no sentia pràcticament res. La metgessa de la presó de Soto del Real detectà diferents cops en el cos i un problema d'oïda, encara persistent avui. A Laura Riera encara no li han autoritzat cap visita d'amics, només de la família i de l'advocat. Té la correspondència intervinguda i només pot fer una trucada cada la setmana. I està pendent de la resolució d'una petició de llibertat. En una situació semblant es troben els altres detinguts, que també han denunciat haver rebut tortures.

Sebastià Salellas, l'advocat de Riera, afirma que contra la seva representada “no hi ha proves, però en el terreny de l'antiterrorisme no existeix la presumpció d'innocència, hi ha la presumpció de culpabilitat”.

Sigui quin sigui el resultat final d'aquests processos, continuarà existint una legislació especial a Espanya que permetrà —o facilitarà— la vulneració de drets fonamentals. Un fet que, probablement, juga en contra de la mateixa democràcia.

Enric Rimbau